

Nr 72.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av vedproduktionen; given Stockholms slott den 8 november 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 november 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och jordbruksdepartementen anför chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Eriksson:

Sedan 1939 års urtima riksdag (riksdagens skrivelse nr 76) godkänt av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 14 oktober 1939 uppdragna riktlinjer för reglering av vedproduktionen, utfärdade Kungl. Maj:t den 8 december 1939 (nr 843) kungörelse med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen. I kungörelsen föreskrevs, i överensstämmelse med förenämnda riktlinjer, att statens vednämnd — vars uppgifter numera övertagits av statens bränslekommission — äger bevilja till Sveriges skogsägareföreningars riksförbund ansluten skogsägareförening lån för förskottering av avverkningskostnad för ved, som enligt kontrakt skall till föreningen levereras av dess medlemmar eller andra skogsägare. Ansökan om lån skall enligt kungörelsen vara åt-

följd av vidimerade avskrifter av de leveranskontrakt, som med låneansökan avses, ävensom av en över kontrakten upprättad särskild förteckning. Lån må beviljas till belopp motsvarande högst 60 procent av den köpeskilling, som skogsägareföreningen enligt leveranskontrakten sammanlagt skall erlægga för den med kontrakten avsedda, av statsgaranti omfattade veden; dock att lån ej må i något fall beviljas till högre belopp än som motsvarar det för veden gällande garantibeloppet. Å lyftat lånebelopp skall föreningen erlægga ränta efter 4 procent om året från lyftningsdagen till dess betalning sker eller till dess avräkning i samband med vedens inlösning verkställs. Då skogsägareförening försålt vedparti, för vilket föreningen av erhållet lån utlämnat förskott till skogsägare, skall föreningen av lånets kapitalbelopp återbetala så mycket som belöper å det sålda partiet, så ock erlægga å nämnda delbelopp upplupen ränta. Skogsägareförening, som erhållit lån, har att därav utlämna förskott till skogsägare, som avses med föreningens låneansökan. Förskott må ej lämnas med mindre beslut meddelats därom att den ved, som avses i det med skogsägaren upprättade leveranskontraktet, skall omfattas av statsgaranti. Förskott må ej, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, uppgå till större belopp än som motsvarar 60 procent av det enligt leveranskontraktet överenskomna priset för veden. Förskottet må i intet fall överskrida det för veden gällande garantibeloppet. På skogsägareföreningen ankommer att bestämma, huruvida och i vilken omfattning skogsägaren skall ställa säkerhet för förskottet. I kungörelsen stadgas vidare, bland annat, att vedkontor (numera kristidsstyrelse) skall äga att under av Kungl. Maj:t bestämda tidsperioder och i den omfattning, som vednämnden (bränslekommissionen) enligt av Kungl. Maj:t givna föreskrifter bestämmer, meddela garanti åt skogsägare att ved, som av honom för avsalu producerats eller framdeles produceras och som icke finner köpare, skall av staten inlösas till fastställt pris, garantipris. Garanti må jämväl beviljas åt skogsägareförening för ved, som enligt kontrakt skall till föreningen levereras av föreningsmedlem eller annan skogsägare. Kungl. Maj:t fastställer de garantipriser, som under varje tidsperiod skola gälla med avseende å ved av olika kvaliteter, samt den tid, under vilken garantiens uppfyllande må påkallas. Överlåtes ved, för vilken skogsägare åt sig utverkat statsgaranti, till skogsägareförening, skall garantien därefter gälla för föreningen. Sker eljest överlåtelse av ved, för vilken garanti meddelats, upphör garantien att gälla. Inlösning av ved må ske endast i den utsträckning veden vid inlösningstillfället uppfyller föreskrivna kvalitetsbestämmelser.

Genom särskilda Kungl. Maj:ts brev den 2 februari och den 26 juli 1940 till statens vednämnd respektive till statens bränslekommission hava de förenämnda, i kungörelsen meddelade bestämmelserna i vissa hänseenden kompletterats. Genom det förstnämnda brevet föreskrevs sålunda, såvitt här är i fråga, att lån, varom i kungörelsen förmåles, finge tillsvidare be-

viljas jämväl för förskottering av avverkningskostnad för sådan ved, som innehavare av avverkningsrätt enligt kontrakt skall leverera till skogsägareförening, som i kungörelsen avses. Genom brevet den 26 juli 1940 förklarade Kungl. Maj:t, att hinder icke mötte att bevilja skogsägareförening lån för förskottering av avverkningskostnaden för redan avverkad ved, oaktat sådant lån söktes först i samband med att veden levererades till föreningen.

För tidigare hälften av avverkningsssäsongen 1940/41 har Kungl. Maj:t i fråga om meddelande av statsgaranti för ved föreskrivit i huvudsak följande (S. F. S. 1940:803).

Garanti må meddelas beträffande sådan för bränsleändamål avsedd ved, som anmäles för garanti under tiden den 31 augusti—den 31 oktober 1940. Garanti må meddelas å en sammanlagd vedkvantitet av högst 12 miljoner kubikmeter. Garantien må avse dels redan avverkad ved, dels ock ved som avses skola avverkas före den 1 januari 1941. Såväl kastved som kolved och annan långved samt massaved kan vara föremål för garanti. Bränslekommissionen äger att beträffande områden, där med hänsyn till rådande transportförhållanden en ökning av vedproduktionen icke är önskvärd, bestämma om undantag från rätten att erhålla garanti. Garantipriset skall, såvitt angår kastved, vara för utskottsved 5 kronor, för pannved samt för sekunda björk- och bokved lägst 5 kronor 50 öre och högst 7 kronor, för prima barr- och alved lägst 6 kronor och högst 7 kronor 50 öre samt för prima björk- och bokved lägst 7 kronor 50 öre och högst 9 kronor. För massaved skall garantipriset vara, för prima sulfited lägst 7 kronor 50 öre och högst 9 kronor, för sekunda sulfited och prima sulfatved lägst 6 kronor och högst 7 kronor 50 öre samt för sekunda sulfatved lägst 5 kronor 50 öre och högst 7 kronor. De angivna priserna gälla samtliga per kubikmeter löst mått. Beträffande kolved och annan långved skall inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Gävleborgs län gälla, att därest veden upplägges å sådan upplagsplats vid strand, som kan angöras av fartyg i kustfart, garantipriset skall vara för långved, som uppfyller kvalitetsbestämmelserna för utskottsved 20 öre, för pannved 24 öre och för prima barrved 26 öre, allt per flottningkubikfot. I övrigt skall, där garantianmäld ved inlöses såsom långved, inlösningen ske till det pris, som motsvarar det å orten gällande garantipriset för kastved, minskat med arbetskostnaden för långvedens upparbetning till kastved. Uppfyllandet av meddelad garanti må påkallas tidigast den 1 januari 1942 och senast den 28 februari samma år.

I detta sammanhang torde vidare få erinras om vissa av Sveriges skogsägareföreningars riksförbund tidigare framlagda förslag till ändringar av de för den ifrågasvarande låneverksamheten gällande bestämmelserna, vilka förslag förevar till behandling i samband med framläggande av proposition (nr 248) till 1940 års lagtima riksdag angående anslag till statliga

åtgärder för tryggande av vedproduktionen m. m. På sätt närmare framgår av det propositionen bilagda utdraget av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 3 maj 1940 hade riksförbundet hos vednämnden framfört önskemål om att de nämnda bestämmelserna skulle jämkas så, att lån kunde lämnas till föreningarna utan att lånen skulle vara bundna till vissa angivna personer; riksförbundet hade därjämte uttalat att den föreskrivna räntan, 4 procent, vore hög och att det kunde ifrågasättas om ränta överhuvud borde beräknas. I en skrivelse till vednämnden den 4 april 1940 hade riksförbundet vidare i fråga om låneverksamheten uttalat, att kreditmedel för förskottering av avverkningskostnad även i fortsättningen borde stå till förfogande, men att ett förenklande av det tekniska låneförfarandet vore högeligen önskvärt.

I anledning av vad sålunda förekommit yttrade jag till statsrådsprotokollet, att jag icke ansåge mig böra förorda någon ändring i den av riksförbundet föreslagna riktningen, enär därigenom den enda säkerhet, som staten erhöle från skogsägareföreningarnas sida, nämligen leveranskontrakten, skulle försvinna. Det syntes för övrigt icke innebära någon större olägenhet för föreningarna att denna ur statens synpunkt rimliga begäran alltjämt uppehölls. Ej heller kunde den räntefot, som tillämpades för de ifrågavarande lånen, med rådande allmänna ränteläge anses vara hög. Räntefoten syntes sålunda alltjämt böra bibehållas å samma nivå. — Riksdagen anslöt sig till den ståndpunkt jag sålunda intog (1940 års lagtima riksdags skrivelse nr 397).

I skrivelse den 9 oktober 1940 har *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* — med förmälan att förbundet den 3 oktober 1940 avhållit ett sammanträde med representanter för samtliga till förbundet anslutna skogsägareföreningar i och för dryftande av föreningarnas engagemang i vedanskaffningen samt att av den vid sammanträdet förda diskussionen framgått, att de olika momenten i vedanskaffningen under det gångna året icke fungerat på ett tillfredsställande sätt — hemställt om vissa ändrade bestämmelser för den ifrågavarande låneverksamheten m. m.

I skrivelsen anföres härom:

Med ledning av vad som vid mötet framkom av erfarenheter och synpunkter kom riksförbundet till den uppfattningen att vissa förändringar äro nödvändiga om föreningarna i fortsättningen och för den nya säsongen skola kunna engagera sig i vedfrågan. I anslutning till vad vid sammanträdet förekom vill riksförbundet framhålla följande:

1) Vid en eventuell statsinlösen är skogsägaren tillförsäkrad garanti för sina direkta omkostnader för vedframställningen genom gällande garantipriser. Det bör bemärkas, att föreningarna vid sina inköp måste betala minst dessa garantipriser. Vid statsinlösning kan därför föreningarna aldrig räkna med att få sina omkostnader för anskaffning, mätning, lagring etc. av veden täckta. Om föreningarna skola kunna mera än i normal utsträck-

ning ägna sig åt vedanskaffningen — de hittills vunna erfarenheterna peka på att denna bör i största möjliga utsträckning läggas på ett fåtal händer — måste föreningarna säkerställa sig för att dessa omkostnader bliva täckta och gardera sig mot direkta ekonomiska förluster.

2) Vid en eventuell statlig inlösen till garantipriserna, då en del av veden är belastad med förskott av statsmedel, synes det skäligt, att befrielse sker från räntebetalning för den ved, som av staten inlöses.

3) För undvikande av dels extra mätningkostnader och dels de avvikelser, som alltid äro att räkna med vid ommätning av virkespartier och som kan innebära risk för förluster, måste föreningarnas inmätningar i huvudsak kunna ligga till grund vid en eventuell statlig inlösen. Det torde icke erbjuda alltför stora svårigheter för staten, att genom stickprovsundersökningar förvissa sig om huruvida de mätningssprinciper som av föreningarna inom olika delar av landet tillämpas äro godtagbara.

4) Riksförbundet har vid flera tillfällen framhållit att lättnader och ett smidigare förfaringssätt är nödvändigt beträffande statens kreditgivning för att det härmed avsedda ändamålet skall kunna uppnås. Denna förenkling kan enligt riksförbundets åsikt ske, om föreningarna såsom sådana bliva låntagare och icke som nu, endast låneförmedlare. I varje fall torde låneverksamheten icke kunna ombänderhavas i fortsättningen med mindre än att föreningarnas omkostnader härför på något sätt kompenseras. Ett tidigare framfört förslag, innebärande att staten skulle ställa sig som garant för föreningarnas förbindelser i kreditinrättningar, skulle för föreningarna även möjliggöra ett avsevärt underlättat och mera effektivt arbete.

De avsevärt utökade avverkningskvantiteterna och det tvång, som enligt lagen av den 12 april 1940 kan åläggas skogsägaren, tillika med den alltmera framträdande penningknappheten kommer att avsevärt skärpa skogsägarens kreditbehov. Riksförbundet anser därför synnerligen angeläget att låneförfarandet rationaliseras och förenklas så, att samtliga föreningar anse sig kunna medverka i kreditgivningen för ernående av bästa möjliga resultat av denna statliga stödåtgärd för befrämjande av vedavverkningarna.

Även om de ovan nämnda, av riksförbundet tidigare framförda förslagen ur praktisk arbetsynpunkt äro de enklaste och effektivaste ha de emellertid av myndigheterna icke beaktats. Ett förfaringssätt inom ramen av de nuvarande bestämmelserna kan enligt riksförbundets uppfattning, vilken ytterligare understrykes av föreningarnas vunna erfarenheter, icke så direkt leda till det avsedda målet för kreditgivningen, som om förbundets förslag följts och därför har riksförbundet ifrågasatt en förnyad framställning i ärendet. Då det emellertid är synnerligen angeläget att vedanskaffningen omedelbart kan med all kraft igångsättas och förutsättningen härför är att kreditmöjligheterna utan dröjsmål kunna utnyttjas har riksförbundet, med hänsyn till den tidsutdräkt som en omläggning av hela låneförfarandet måste komma att medföra, först velat föreslå att ytterligare justeringar av nu tillämpade förfaringssätt genomföras. Härmed avser riksförbundet att lånemöjligheter gives intill garantipriset och att föreningarna erhålla ersättning för det arbete, som faktiskt följer deras omhänderhavande av låneförmedlingen.

5) Beträffande de statliga garantipriserna har riksförbundet i skrivelser dels den 5 april 1940 till Statens vednämnd och dels den 22 augusti 1940 till Konungen framhållit vissa synpunkter, till vilka hänsyn anses böra tagas, så att den frivilliga vedproduktionen får sådan största möjliga om-

fattning, att ett fördyrat statligt ingripande i vedavverkningen blir det minsta möjliga. Speciellt från de vid sammanträdet närvarande norrlandsrepresentanterna framhölls en justering av garantiprisen på grund av starkt ökade avverkningskostnader såsom oundgängligen nödvändig om vedavverkningarna skulle igångsättas i önskvärd omfattning.

Riksförbundet har sammanfattningsvis hemställt, att följande punkter måtte beaktas, såsom varande förutsättningar för skogsägareföreningarnas fortsatta och eventuellt utökade engagemang i vedanskaffningsfrågan:

1) Skogsägareföreningarna tillförsäkras ersättning för sina omkostnader för de osålda vedlager, som föreningarna inneha vid en eventuell statlig inlösning till garantipriser, med 50 öre per lm^3 .

2) För sådan ved, som är belånad och som av staten inlöses, debiteras icke ränta å uppburet lån.

3) Vid statlig inlösen av vedpartier, skall, om veden redan är inmätt av skogsägareförening, föreningens inmätning i huvudsak ligga till grund för inlösningen.

4) Villkoren för statens kreditgivning ändras så, att den på ett smidigare och effektivare sätt befrämjar det avsedda ändamålet.

5) Statens garantipriser avvägas med aktgivande på de ökade avverkningskostnaderna så, att den frivilliga vedproduktionen icke äventyras.

Statens bränslekommission har, efter remiss, den 25 oktober 1940 avgivit yttrande över riksförbundets skrivelse.

Beträffande frågan om ersättning åt skogsägareföreningarna för omkostnader å ved, som skall inlösas, anför bränslekommissionen i huvudsak följande:

Då riksförbundet begär att för ved, som icke kan säljas i fria handeln, utfå en ersättning utöver garantipriset med 50 öre per kubikmeter, torde detta vara förestavat av nödvändigheten av att åt skogsägareföreningarna skapa en garanti mot förluster, därest en fredskris skulle inträffa och avsättningsmöjligheterna för veden därmed väsentligt försämrats. För att föreningarna i önskvärd utsträckning skola våga taga risken av att uppköpa ved — och därmed stimulera vedproduktionen — i allmänhet och i synnerhet i trakter, där avsättningen av veden i öppna handeln icke ens nu kan anses säkerställd, är det enligt kommissionens mening befogat och påkallat, att föreningarna tillförsäkras en ersättning, som täcker kostnaderna för anskaffning, mätning, lagring etc. av veden. Det synes sålunda skäligt, att skogsägareföreningarna för den ved som kan komma att statsinlösas, erhålla ett merpris utöver gällande garantipris av 50 öre per kubikmeter. Detta bör dock enligt kommissionens mening begränsas att gälla endast intill viss kvantitet, vilken kommissionen anser bör fastställas till 2 miljoner kubikmeter. För rätt att erhålla denna ersättning böra inga andra villkor gälla än de för inlösen av statsgaranterad ved fastställda bestämmelserna.

Vad angår förslaget om räntefrihet i vissa fall för beviljade lån yttrar bränslekommissionen, att — under den förutsättningen att skogsägareföreningarna, i enlighet med vad av kommissionen tillstyrkts, för den ved som statsinlöses erhålla en ersättning utöver garantipriset av 50 öre per kubikmeter — i denna ersättning bör anses ligga jämväl gottgörelse för havda ränteutgifter; kommissionen avstyrker med hänsyn härtill framställningen om räntefrihet för lån i här ifrågakvarande avseende.

Beträffande riksförbundets förslag i fråga om ordningen för inmätning av ved, som skall inlösas av staten, anför bränslekommissionen:

Vad beträffar riksförbundets förslag att vid statlig inlösen av vedpartier föreningens inmätning skulle i huvudsak ligga till grund för inlösningen, får kommissionen framhålla, att ett dylikt mot all affärskutym stridande förfaringssätt icke kan godtagas. Vid inmätningen av den vara, som skall överlätas, skola närvara representanter för både säljare och köpare. Även om undantag från denna regel i enstaka fall och under särskilda omständigheter skulle kunna medgivas måste även vid statsinlösen av ved gälla att staten-köparen representeras vid det mätningförfarande som skall ligga till grund för köpesummans bestämmande. Risken för avvikelser vid eventuell ommätning av virkespartier synes icke böra inverka på denna frågas bedömande.

I fråga om de föreslagna ändrade bestämmelserna för statens kreditgivning anföres i bränslekommissionens utlåtande:

Beträffande villkoren för statens kreditgivning till skogsägareföreningarna har redan på ett tidigare stadium övervägts möjligheten av vissa ändringar av desamma för uppnående av större smidighet och effektivitet i låneförfarandet. De förslag som framlagts i detta hänseende ha dock strandat på det förhållandet, att inga andra säkerheter kunnat uppbringas än de mellan skogsägarna och skogsägareföreningarna upprättade leveranskontrakten. Enligt kommissionens mening äro emellertid åtgärder påkallade, ägnade att underlätta föreningarnas låneverksamhet. Enligt nuvarande bestämmelser i hithörande avseende, angivna i Kungl. Maj:ts kungörelse nr 843/1939, medgivas föreningarna icke någon ersättning för det arbete som är förknippat med förskottsförmedlingsverksamheten. Kommissionen anser, att sådan ersättning bör utgå, om man i framtiden skall kunna räkna med föreningarnas bistånd i detta hänseende. Det är dock enligt kommissionens mening icke påkallat, att nämnda ersättning utgår från ett särskilt för ändamålet anvisat anslag. Kommissionen får i stället föreslå, att föreningarna gottgöras för handhavandet av låneverksamheten på så sätt, att de från den ränta efter 4 procent om året, som de enligt bestämmelserna ha att erlægga å lyftat lånebelopp, medgivas rätt att som provision avdraga och behålla en fjärdedel. Som förutsättning för att denna ersättning skall tillerkännas föreningarna bör dock gälla, att tvivel därefter icke kan uppstå om föreningarnas skyldighet att förmedla lån till lånesökanden, som uppfylla de stadgade villkoren.

I kungörelsen nr 843/1939 stadgas vidare, att lån må beviljas till ett belopp motsvarande högst 60 procent av köpeskillingen; dock att lån ej må

i något fall beviljas till högre belopp än som motsvarar det för veden gällande garantipriset. Då det förhållandet ofta inträffar, att köpeskillingen överensstämmer med eller obetydligt överstiger garantipriset och sålunda möjlighet till förskott ofta i praktiken begränsas till endast 60 procent av garantipriset, anser kommissionen, att en ändring i ifrågavarande bestämmelser är befogad. Det synes sålunda mest lämpligt och ur arbetssynpunkt bäst, om förskottets storlek anges endast i relation till garantipriset. Förskottet bör dock ej få uppgå till fulla garantipriset utan bör viss marginal förefinnas, som skyddar för sådana förluster som kunna uppkomma till följd av underskott i måttet eller brister i kvalitetshänseende. En lämplig avvägning torde därför vara, att förskottet må utgöra högst 80 procent av garantipriset.

Vad slutligen angår frågan om garantiprisernas avvägning har bränslekommissionen framhållit, att kommissionen med uppmärksamhet följde utvecklingen på arbetsmarknaden och förändringar av avverkningskostnaderna samt att kommissionen avsåg att, då förhållandena det påkallade, inkomma med förslag till ändrade bestämmelser härutinnan.

Frågan om utformningen av de bestämmelser, som reglera den statliga stödverksamheten å förevarande område, sammanhänger med spörsmålet om vilken sammanlagd avverkningskvantitet som från statsmakternas sida anses önskvärd. Det sistnämnda spörsmålet har av *bränslekommissionen* upptagits till behandling i en skrivelse den 29 oktober 1940. I denna skrivelse anmäler kommissionen — sedan kommissionen erinrat om att statsmakterna godtagit statens industrikommissions och statens vednämnds förslag att avverkningarna av ved för avsalu avverkningssäsongen 1940/41 borde planläggas med utgångspunkt från en beräknad sammanlagd avverkning om 25 miljoner kubikmeter — att kommissionen nu upptagit frågan angående vedbehovet för bränslesäsongen 1941/42 till förnyad prövning; och anför kommissionen härom vidare:

Sedan industrikommissionen och vednämnden avgåvo sitt förslag om en avverkningskvantitet av 25 miljoner kubikmeter har krisläget i vissa avseenden försämrats. Då det emellertid för närvarande ej synes möjligt att förutse, hur krisen kommer att utveckla sig, och då det synes önskvärt att avverkningarna så vitt möjligt må kunna fullföljas enligt det uppgjorda programmet, anser sig kommissionen icke för närvarande böra avgiva förslag om höjning av nämnda kvantitet. Kommissionen kommer emellertid att med uppmärksamhet följa utvecklingen och, om så befinnes nödvändigt, upptaga ärendet till förnyad prövning.

I den angivna kvantiteten, 25 miljoner kubikmeter, ingår emellertid icke behovet av ved för träkolsframställning. Kommissionen finner det, med särskild hänsyn till det starkt stegrade behovet av träkol för gengasdrivna motorfordon, synnerligen angeläget att vid bestämmandet av skogsägarnas produktionskyldighet vederbörlig hänsyn toges till denna i nuvarande krisläge viktiga försörjningsfråga. Kommissionen har sålunda beräknat att

utöver angivna 25 miljoner kubikmeter erfordras minst 5 miljoner kubikmeter ved för träkolsframställning. Den sammanlagda kvantitet ved, som för bränsleändamål bör avverkas under innevarande avverkningsåsong, uppskattar kommissionen sålunda till 30 miljoner kubikmeter.

Bränslekommissionen åberopar vidare i sin förenämnda skrivelse, till motivering av förslaget att även för träkolsframställning avsedd ved inbegripes i avverkningsprogrammet, vissa uttalanden av kommissionen i en tidigare skrivelse av den 9 augusti 1940. I sistnämnda skrivelse har kommissionen anfört, såvitt nu är i fråga, följande:

Industrikommissionen och vednämnden ha tillsammans med representanter för järnbruken behandlat frågan om åtgärder för att säkerställa landets träkolsförsörjning. Härvid ha järnbrukens representanter förklarat sig icke kunna lämna garantier för avsättningen av den kolved, som under avverkningsåsongen 1940/41 kommer att produceras. Det måste emellertid anses vara av synnerlig vikt i nuvarande läge, då träkol i allt mer stegrad omfattning tages i anspråk för gengasdrift, att produktionen av träkol på allt sätt stimuleras. Meddelande av statsgaranti för och inrymmande i produktionsplikten av uteslutande sådan kolved, som är avsedd för bränsleändamål, skulle, anser bränslekommissionen, snarare motverka kolningsintresset. Avverkning av kolved för kolning skulle under sådana omständigheter endast komma i fråga i den mån priset på träkol blir så högt, att det kan tillräckligt stimulera till avverkning av kolved för kolning vid sidan av och utöver produktionsskyldigheten. Enligt bränslekommissionens mening kan tillverkningsprogrammet för träkol icke bygga endast på sådana förutsättningar. Härtill kommer svårigheten att vid fastställande av produktionskyldigheten i varje enskilt fall anpassa denna med hänsyn till befintliga förutsättningar för kolning. Det kan icke anses lämpligt, att en skogsägare med stor tillgång på för kolning lämplig skog ålägges upparbetning av en så stor kvantitet ved för bränsleändamål, att kolningarna måste väsentligt inskränkas för att avverkningskyldigheten skall kunna fullgöras.

Jag torde till en början få något beröra frågan om den kvantitet ved. *Departements-*
som innevarande avverkningsåsong bör avverkas för avsalu. *chefen.*

I yttrande till statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 3 maj 1940 (prop. nr 248) anslöt jag mig till den av statens industrikommission och statens vednämnd i skrivelse den 11 april 1940 uttalade uppfattningen, att under avverkningsåsongen 1940/41 borde för avsalu avverkas en sammanlagd kvantitet ved om 25 miljoner kubikmeter; i denna myckenhet — som icke omfattade ved för träkolsframställning — borde få inräknas vissa myckenheter massaved och kolved, vilka dock ej utan särskilt medgivande skulle få användas annat än för bränsleändamål. Jag framhöll emellertid samtidigt, att för den händelse ändrade förhållanden skulle inträda och på grund därav andra dispositioner bliva nödvändiga, möjligheter borde stå öppna att vidtaga ändringar i planläggningen. Efter det de beräkningar gjordes, som lågo till grund för fixerandet av den nyssnämnda avverkningskvantiteten, har läget i vissa hänseenden förändrats.

Sålunda har, bland annat, behovet av träkol för gengasdrivna motorfordon stegrats ytterligt starkt. Detta sistnämnda förhållande i förening med, bland annat, svårigheten att vid beräkning av de enskilda skogsägarnas avverkningskvantiteter anpassa dessa efter befintliga förutsättningar för kolning har aktualiserat frågan om inrymmande i avverkningsprogrammet jämväl av för träkolsframställning avsedd ved. Självfallet måste, därest jämväl sådan ved som sist nämnts skall inbegripas i avverkningsprogrammet, en motsvarande ökning ske av programmets totala omfattning.

I anledning av det förändrade läget har bränslekommissionen verkställt vissa nya beräkningar av vedbehovet för bränslesäsongen den 1 juli 1941—den 30 juni 1942. Dessa beräkningar hava sammanfattats i en till mig överlämnad, den 1 november 1940 dagtecknad promemoria. I denna beräknar kommissionen, under förutsättning att importen av kol och koks nästföljande år fortgår i nuvarande omfattning, behovet av ved för avsalu på följande sätt: normal förbrukning av kastved för hushåll och industrier 7 miljoner, ersättningsbränsle för kol, koks och olja 14 miljoner, för framställning av träkol för järnbrukens behov 4 miljoner samt för tillverkning av gengaskol och gengasved 8 miljoner eller tillhopa 33 miljoner kubikmeter. Kommissionen har emellertid icke för det närvarande funnit sig böra föreslå annan utvidgning av avverkningsprogrammet än att detsamma med hänsyn till behovet av ved för träkolsframställning utökas med 5 miljoner till sammanlagt 30 miljoner kubikmeter. Kommissionen framhåller härvid att den myckenhet, som avverkningsprogrammet sålunda skulle avse, understiger det enligt promemorian beräknade behovet. Därvid vore jämväl att märka, att en del av den för bränslesäsongen 1941/42 avsedda veden kunde antagas bliva förbrukad redan under avverkningsåret. Å andra sidan kunde man, enligt kommissionens uppfattning, räkna med att icke oväsentliga kvantiteter ved komme att avverkas och föras i marknaden utöver de kvantiteter, som skogsägarna ålades producera och för vilka garanti meddelades, detta särskilt inom de områden av landet, där statsgaranti icke meddelades.

Jag delar bränslekommissionens uppfattning, att jämväl för träkolsframställning avsedd ved bör för innevarande avverkningsäsong inbegripas i avverkningsprogrammet. I anledning härav och med hänsyn till det rådande ovissa läget torde den totala avverkningskvantiteten nu böra avsevärt ökas utöver de 25 miljoner kubikmeter, med vilka man tidigare räknat. Självfallet bör, i den mån för träkolsframställning avsedd ved inbegripes i avverkningsprogrammet, möjlighet beredas avverkarna att erhålla statsgaranti jämväl för sådan ved. Jag har därför för avsikt att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att fastställa den totala vedkvantitet, för vilken statsgaranti innevarande säsong må meddelas, till 30 miljoner kubikmeter. Skulle den fortsatta händelseutvecklingen kräva en ytterligare utökning av nämnda kvantitet, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles besluta därom. — Jag får i anslutning till det sagda erinra om att

lagen om skyldighet att avverka ved till avsalu, liksom kungörelsen med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen, närmast tillkommit med tanke på sådan ved, som direkt avses för bränsleändamål. Såsom lagstiftningen utformats läser hinder emellertid icke föreligga att tillämpa densamma jämväl i fråga om för träkolsframställning avsedd ved.

Uttagandet av en avverkningskvantitet av ovan angiven storlek kommer att kräva betydande ansträngningar från skogsägarnas sida samt ställa stora anspråk på tillgången å arbetskraft. Såsom ett yttersta medel att åvägbringa de erforderliga avverkningarna är den förut nämnda lagen om skyldighet att avverka ved till avsalu avsedd att tjäna. Uppenbarligen bör man dock, så långt detta överhuvud är möjligt, undvika tvångsingripanden och i stället lita till frivilliga åtgärder från skogsägarnas sida. Skall man på frivillighetens väg kunna uppnå en avverkning av sådana mått, varom nu är fråga, måste emellertid från statens sida avverkningarna på allt sätt underlättas. Vad särskilt angår skogsägareföreningarna torde sålunda böra tillses, att bestämmelserna angående de statliga stödåtgärderna erbjuda tillräckliga förutsättningar för föreningarnas medverkan i vedanskaffningen. Riksförbundet har härutinnan anmärkt, bland annat, att skogsägareföreningarna icke kunde annat än i normal utsträckning ägna sig åt vedanskaffningen med mindre de blevo säkerställda för omkostnaderna för anskaffning, mätning och lagring av veden; och har förbundet i sådant hänseende hemställt, att föreningarna måtte tillförsäkras ersättning för omkostnader å osålda, av staten inlösta vedpartier med 50 öre per kubikmeter. Denna hemställan har tillstyrkts av bränslekommissionen, därvid kommissionen dock föreslagit att ersättningsrätten skall begränsas att gälla endast intill en kvantitet om 2 miljoner kubikmeter. Även jag anser, att skogsägareföreningarna, vilka kunna förväntas nedlägga ett positivt arbete i avverkningsbefrämjande riktning, böra tillerkännas viss ersättning för sina ifrågavarande omkostnader. Däremot är jag tveksam i fråga om den av kommissionen föreslagna kvantitetsbegränsningen, detta med hänsyn till att en sådan begränsning kan verka bromsande på föreningarna i deras nyssnämnda arbete. Då ersättningsrätten tvärtom borde innebära en stimulans för föreningarna till ytterligare ansträngningar, skulle däremot den begränsningen kunna ifrågasättas, att ersättningsrätten icke gällde annat än i fråga om de kvantiteter, varmed föreningarnas vedinköp överstego deras normala omsättningsvolym. Då normalproduktionen under alla förhållanden kan förväntas vinna avsättning i allmänna marknaden, skulle emellertid en dylik begränsning icke vara av någon praktisk betydelse, eftersom fråga ju icke uppstår om inlösning av sådan ved. Jag förordar med hänsyn till det anförda, att skogsägareföreningarna — på sätt riksförbundet hemställt — tillerkännas rätt till omkostnadsersättning för osåld, av staten inlöst ved med 50 öre per kubikmeter utan kvantitetsbegränsning. Det må dock härvid framhållas, att en viss begränsning följer redan därav att ersättningsrätten överhuvud icke

skulle gälla annat än i fråga om ved, för vilken garanti meddelats. — Då påkallande av garantiens uppfyllande kan ske tidigast den 1 januari 1942, läser den föreslagna ersättningsrätten icke för närvarande föranleda något anslagsäskande.

Beträffande härefter riksförbundets hemställan om räntefrihet i vissa fall för beviljade lån finner jag, i likhet med bränslekommissionen, tillräckliga skäl icke föreligga för bifall till denna hemställan.

Vad beträffar frågan om ordningen för inmätning av ved, som skall inlösas av staten, läser det icke kunna ifrågakomma att, såsom riksförbundet hemställt, som allmän regel föreskriva att den inmätning, som verkställt av vederbörande förening, skall i huvudsak ligga till grund för inlösningen. Däremot föreligger givetvis intet hinder för att vederbörande myndighet, i särskilt fall och då omständigheterna därtill föranleda, godtager den av föreningen gjorda inmätningen såsom normerande jämväl i fråga om statens inlösning av veden.

I fråga om villkoren för statens kreditgivning har riksförbundet hemställt, att lån måtte få till vederbörande förening beviljas intill ett belopp, motsvarande garantipriset å den ved som enligt de i låneansökningen åberopade kontrakten skall till föreningen levereras. Bränslekommissionen har för sin del, under framhållande av att viss marginal bör förefinnas till skydd mot förluster i anledning av underskott i måttet eller brister i kvalitets-hänseende, föreslagit en begränsning av lånesumman till 80 procent av garantipriset. Även jag är av den mening att lånesumman bör bestämmas, icke såsom nu i relation till den köpeskillning, varom avtal i det enskilda fallet träffats, utan i förhållande till garantibeloppet. Kommissionens erinran om bibehållandet av viss säkerhetsmarginal synes emellertid böra beaktas. Vid övervägande av å ena sidan intresset av effektiva stödåtgärder åt avverkarna, å andra sidan faran för eventuella förluster för staten har jag emellertid kommit till uppfattningen, att säkerhetsmarginalen bör begränsas till endast 10 procent. Jag förordar alltså sådan ändring av gällande bestämmelser, att lån må beviljas intill 90 procent av garantibeloppet för den ved, som avses med de vid låneansökningen åberopade leveranskontrakten.

I likhet med bränslekommissionen finner jag riksförbundets hemställan om gottgörelse till skogsägareföreningarna för besvär med låneförmedlingen böra bifallas. Däremot ställer jag mig tveksam till den av kommissionen föreslagna formen för ersättnings beräkning och utbetalning. Det synes icke riktigt att göra ersättnings storlek beroende av storleken av de lämnade förskotten; en sådan princip skulle leda till det otillfredsställande resultatet att en förening med ett fåtal förskottstagare, vilka emellertid var och en erhållit förskott å mera betydande belopp, skulle erhålla högre ersättning än den förening, som förmedlat en mängd smärre förskott. Därtill kommer att den av kommissionen anvisade metoden i själva verket skulle innebära en generell sänkning av den räntefot, för vilken riksdagen uttalat

sig. Jag förordar därför i stället, att Kungl. Maj:t medgives rätt att under innevarande budgetår disponera visst belopp, förslagsvis högst 75 000 kronor, till ersättningar åt skogsägareföreningarna för besvär med låneförmedlingen. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av bränslekommissionen och med hänsyn till låneverksamhetens totala omfattning under året bestämma hur stor del av nyssnämnda belopp, som skall tagas i anspråk för ändamålet, så ock att meddela närmare bestämmelser angående fördelningen mellan de olika föreningarna av det sålunda i anspråk tagna beloppet. Såsom förutsättning för tillgodonjutande av den föreslagna ersättningen torde böra gälla, att vederbörande förening skall vara pliktig förmedla förskott till envar, som uppfyller villkoren för erhållande av sådant förskott. — Särskilt anslag torde icke behöva anvisas för ändamålet, utan torde erforderliga medel kunna utgå av det till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved för budgetåret 1940/41 under elfte huvudtiteln anvisade förslagsanslaget av 2 000 000 kronor.

Riksförbundets hemställan om viss justering av garantipriserna föranleder icke för närvarande någon min åtgärd.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de ändringar i riktlinjerna för regleringen av vedproduktionen, som i det föregående angivits,

dels ock medgiva, att förslagsanslaget till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved må disponeras i enlighet med vad i det föregående anförts.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.
